

שבילים, בטיחות ומה שביניהם

ברשות הטבע והגנים גיבשו כמה כללי בטיחות שמומלץ לזכור לפני היציאה

- ⊕ על מוביל הטיול להצטייד במפת סימון שבילים מעודכנת בקנה מידה של 1:50,000.
- ⊕ יש להקפיד לקרוא ולקיים את הנחיות השילוט המוצב בשטח.
- ⊕ לפני היציאה לטיול, יש להתייעץ עם גורם מוסמך באשר לפרטי המסלול (משך זמן הליכה, התאמת גיל המטיילים לקשיים, מקורות מים, מזג אוויר וכו'). בין הגורמים המוסמכים: מרכזי מבקרים ואתרי הרשות עצמם.
- ⊕ יש להקפיד כי טיול ברגל יחל בשעות הבוקר המוקדמות ויסיימו לפני רדת החשכה. ההליכה בשמורות טבע בשעות החשכה אסורה בהחלט. ההליכה והתנועה ברכב מותרות בשבילים המסומנים בלבד. הרכיבה באופניים מותרת בשביל מסומן המיועד לאופניים ובדרכי רכב מסומנות בלבד ועל אחריות הרוכב.
- ⊕ אין להתקרב לשפת מצוק. יש להיזהר מנפילה ומדרדר אבנים.
- ⊕ גלישה וטיפוס צוקים מותרים במקומות המאושרים בלבד ורק למי שעבר הכשרה מתאימה ומשתמש בציוד תקני בלבד. גלישה זוויתית (אומגה) אסורה בהחלט. אין לטפס על קירות מבנים עתיקים ואין להיכנס לחללי מבנים שהכניסה אליהם אסורה.
- ⊕ אין להתבסס על מקורות מים טבעיים לשתיה. על המטיילים לשאת עמם שלושה ליטרים מים לאדם (בצפון) וחמישה ליטרים לאדם (בדרום הארץ).
- ⊕ בחורף ובעונות המעבר (סתיו ואביב) צפויות סכנת שיטפונות וסכנת החלקה. במזג אוויר מעונן אין להיכנס לאפיקי נחלים או לחצותם. יש לעקוב מראש אחר תחזיות מזג האוויר. אחרי שיטפונות חל איסור כניסה לנחלים, אלא לאחר שנבדקו ונמצאו בטוחים.
- ⊕ הרחצה בנחלים, בגבים ובמקווי המים מחייבת לעתים שחייה. הקפיצה למים אסורה. הכניסה למים במקומות שהותרו לכך – באחריות המתרחץ.
- ⊕ הטיולים בשטחי האש אסורים ללא קבלת אישור בכתב מצה"ל.
- ⊕ חשוב להצטייד באמצעי איתות (פנס וגפרורים) ובטלפון נייד.
- ⊕ למטיילים ברכב וברגל מומלץ להשאיר הודעה בכתב באתרי הרשות או על שמשות הרכב, ובה יפורטו המסלולים המתוכננים, מספר משתתפים ולוח זמנים משוער.
- ⊕ הפגיעה בחי, בצומח ובדומם אסורה. אין לחרוט או לצבוע.
- ⊕ שמרו על הניקיון וקחו האשפה עמכם. אין לקבור או לשרוף אשפה בשטח.
- ⊕ הבערת אש מותרת רק במקומות המיועדים לכך. השימוש בצומח טבעי יבש להבערת אש אסור בהחלט.
- ⊕ אם נתקלתם במפגע בטיחותי, אנא העבירו את המידע לרשות

כתב: יוסי פרידמן, מנהל אגף בטיחות ומניעת שרפות ברשות הטבע והגנים

מהי ההגדרה של "שביל מסומן"?

שביל מסומן בהגדרתו הוא שביל המסומן על ידי הוועדה לשבילי ישראל ומופיע הן בשטח והן במפת סימון שבילים בקנה מידה של 1:50,000. כך גם באשר לשביל המסומן על ידי רשות הטבע והגנים באמצעות שילוט וחצים בשטח. הוועדה לשבילי ישראל אחראית על סימון כל השבילים בארץ ופועלת בשיתוף פעולה ובתיאום עם רשות הטבע והגנים, החברה להגנת הטבע, קק"ל, משרד החינוך, התרבות והספורט והמרכז למיפוי ישראל.

מי מחליט היכן וכיצד פורצים ומסמנים שביל חדש?

באופן טבעי, שביל טיול חדש נועד לשפר את הנגישות של המטיילים למקומות מסוימים. כשמדובר בשביל בתחומי שמורות הטבע והגנים הלאומיים, ההחלטה היא של רשות הטבע והגנים, וכשעולה הצעה לשביל בשטחים הפתוחים, ההחלטה היא של הוועדה לשבילי ישראל – בתיאום עם בעלי הקרקע ובאישורם. באשר לשבילים בשמורות הטבע, הבקשה נבדקת על ידי האקולוגים ברשות, המוודאים שלא תהיה פגיעה בבעלי חיים או בצמחייה ייחודית. אחרי שהם נותנים את אישורם, עובר תוואי השביל המוצע לחטיבת המדע של הרשות, שם הוא נבחן לעומק – כולל בדיקת ההשפעה השביל ושל הטיול בו על המאזן האקולוגי בשטח. אם התוואי מאושר, התחנה הבאה היא אגף הבטיחות ברשות, שם בוחנים אותו מבחינת בטיחותית (ראו מסגרת). לאחר מכן, מועברת בקשה רשמית לסימון השביל, ולאחר הסימון התוואי המדויק של השביל מתעדכן במפות סימון השבילים.

מדוע בעצם לפרוץ שבילים חדשים או לחדש שבילים קיימים?

בראש ובראשונה, יש לזכור כי שבילים רבים נפרצו לפני הקמת המדינה. אלו הם שבילים שנפרצו ברגליים, במשך דורי-דורות, וחלקם אף שרדו את השנים, כמו שבילי גמלים עתיקים המשמשים כיום מטיילים. שבילים חדשים נועדו להביא את קהל המטיילים אל הטבע ולחשוף אותו לנופים ולאתרים מיוחדים. כפועל יוצא של פריצת שביל טיול נותרים שטחים רבים בשמורות הטבע בלתי נגישים, כדי להגן על החי, על הצומח ועל הדומם שבהם. זהו רווח כפול – הן לאדם והן לסביבה.

מטיילים בשמורת הטבע חוף דור הבונים צילום דותן רותם

שביל הזהב

ברחיבי ישראל מתפתלים אלפי קילומטרים של שבילי טיול מסומנים, שתפקידם להביא את המטיילים אל לב הטבע באופן בטוח וחוויתי ובמינימום הפרעה לחי, לצומח ולדומם. אז איך עושים זאת נכון? כל מה שרציתם לדעת על שבילי הטיול

כתב: איל שפירא

⊕ "חכם השביל מן ההולכים בו", אמר עזריה אלון המנוח, מאבות שמירת הטבע בישראל. הביטוי, שהפך לנכס צאן ברזל, הוא רק חלק מטקסט נהדר, שממשיך במילים: "אם עלית בו – אל תעזבנו כי הוא צודק תמיד".

שביל הטיול המתפתל בלב הנוף הוא הדרך היעילה, המעניינת והמהנה ביותר להתמזג עם הטבע הפראי המצוי בצדו. בשמורות טבע מוכרזות זוהי גם הדרך היחידה לנוע, ולכן רשות הטבע והגנים מקדישה מחשבה רבה בתכנון שבילים חדשים ובפריצתם ומקפידה על תחזוקה שוטפת של שבילי הטיול הקיימים. מדוע? במילים פשוטות: כי אופי השביל הוא גם אופי החוויה שהוא טומן בחובו.

שילוט עם הסבר על האתר בשמורת טבע נחל מערות צילום דותן רותם

האם שבילי טיול דורשים תחזוקה?

כל שביל בשמורות ובגנים זוכה לביקורת של פקחי הרשות לפחות פעמיים בשנה. ביקורת נוספות נערכות מיד לאחר אירועי מזג אוויר משמעותיים כגון שיטפונות, סערות קשות או שלג כבד. אם יש צורך בכך, מבוצע טיפול תחזוקתי ובטיחותי הכולל חידוש הסימון, תיקון עזרי בטיחות כמו מעקות, סולמות וידיות אחיזה ודריכה, גיזום ענפים סוררים החודרים לשביל באזורי חורש ועוד. כל אלו נעשים בלי לפגום בנוף ובאווירה הטבעית. הרשות משקיעה רבות גם בפעילויות למען השילוט בשטח, שלעתים קרובות נפגע מוונדליזם. השילוט ניצב לצד השבילים, למען המטיילים, וכולל הוראות בטיחות רלוונטיות לאזור שבו השלטים מותקנים, הסבר על האתר, הסברים על הטבע המקומי ועוד.

מדוע לעתים נסגרים שבילים מסוימים?

שבילי טיול שנפגעו באופן שדורש שיקום ניכר, בשל שיטפון עז למשל, נסגרים למשך תקופת העבודות ונפתחים שוב לאחר שיקומם. יש שבילים שנסגרים מראש בעקבות תחזית מזג אוויר הצופה אירוע שיטפוני או עומס חום כבד או בעקבות סיבה בטיחותית אחרת. לעתים שבילים נסגרים מסיבות אקולוגיות. דוגמה מוכרת היא סגירת מערות למטיילים כדי לשמור על אוכלוסיית העטלפים בעת תרדמת החורף, כמו למשל מערת התאומים בהרי ירושלים, מערת אצבע בכרמל, מערת נמר בגליל המערבי ועוד.

האם מותר לרכוב בשבילי הליכה?

יש שבילים מסומנים להולכי רגל, לרכיבי אופניים ולרכב (שטח או רגל). רכיבה על אופניים בשביל הולכי רגל מסומן בשמורות טבע אסורה בהחלט. יתרה מכך, במקרה זה אופניים נחשבים על פי החוק ככלי רכב לכל דבר - גם אם המטייל צועד לצדם ולא רוכב עליהם. הסיבה היא בראש ובראשונה בטיחותית. מפגש בין הולכי רגל לרכיבי אופניים עלול להיגרם בתאונות. רכיבה בשבילי רכב מסומנים מותרת. רשות הטבע והגנים קשובה לרוכבים ויוזמת הקמת שבילי אופניים חדשים בשטח (ראו כתבה בעמוד 38). דוגמה עדכנית ומהנה היא ציר צבעי הרמון החדש, שנחנך בימים אלה במכתש רמון וכולל מגוון מסלולי רכיבה ברמות קושי שונות.

ידיות אחיזה ודריכה באחד המסלולים במדבר יהודה

כמה קילומטרים של שבילים מסומנים יש בשמורות הטבע ובגנים הלאומיים?

יותר מעשרת אלפים קילומטר.

מדוע אין לרדת משביל מסומן?

ראשית, כדי לשמור על בטיחות המטיילים. שנית, בשמורות הטבע ובחלק מהגנים הלאומיים תוכננו שבילי הטיול באופן שיביא למינימום פגיעה בחי, בצומח ובדומם. גם מה שנראים כמו צעד וחצי תמימים על שטח ריק מחוץ לשביל עלולים לפגוע במרקם אקולוגי עדין, בלתי נראה לעין בלתי מזוינת. הגישה היא כי הטבע שייך לחיים בו, ואנו רק מבקרים בו לרגע.

האם צבעי סימון השבילים מרמזים על אורכו או על רמת הקושי שלו?

לחלוטין לא. לכל שביל יש צבע (וגם מספר סידורי המצוין במפות) כדי לבדל אותו משבילים אחרים. הסימון הוא בצורת מלבן בשטח של 15 על 20 סנטימטר ובו שלושה טורים. הטור האמצעי צבוע בצבע השביל, והטורים הצדיים צבועים בדרך כלל בלבן.